

CO BYL MĚL ZVLÁDAT PŘEDŠKOLÁK

- Dobře sluchem rozlišuje zvukově podobné hlásky (např. p-b, s-z, t-d, g-k, v-f, a-o-e).
- Rozpozná jiná slova (zvukově podobná) – brát/prát, kráva/tráva, kosa/koza, boty/body, kolo/kola, pásek/písek.
- Rozlišuje měkké/tvrde slabiky (di, ti, ni/dy, ty, ny) ve slovech např. boty, kosti, listy, kladivo aj.
- Rozliší počáteční písmeno ve slově a pomalu začíná rozlišovat poslední a někdy i prostřední písmeno ve slově (přičemž rozpoznání prostředního písmene ve slově je nejtěžší).
- Rád poslouchá písničky, rýmované básničky a dovede si je zapamatovat.
- Rytmus doprovodných pohybů rukou a těla dovede udržet s rytmem básničky.
- Umí slova roztleskat na slabiky a určit jejich počet.
- Umí zopakovat jednoduchý rytmus či popěvek.
- Pamatuje si několik příkazů, například: „Dej panenku na židličku, otevři knížku a najdi obrázek, který se ti líbí.“
- Zopakuje několik slov (3–4 slova), která spolu nesouvisí: „Zkus zopakovat po mně všechna slova úplně stejně: mrak, pošťák, slunečník, lyže.“
- Zopakuje přesně větu, kterou mu řekneme, například: Bílá kočka spala ve voňavém seně.
- Umí porovnat a určit, zda slova začínají na stejnou hlásku.
- Umí porovnat a určit, zda slova mají na konci či uprostřed stejnou hlásku. (Pozn.: Dovednost rozlišování hlásky na konci a uprostřed dozrává často v prvních měsících ve škole.)
- Dítě pozná krátké slovo, když mu ho řekneme po jednotlivých písmenkách: Jaké slovo slyšíš, když řeknu – k-o-s?

Pro úplnost níže uvádíme také další dovednosti, které si děti osvojují až **během první třídy**. Jde o náročnější úkoly, ale někteří předškoláci s velmi dobrou úrovní sluchového vnímání je s přiměřenou podporou obrázků mohou zvládat.

- Dítě dovede přidat určitou hlásku do slova a utvořit slovo jiné (vak – vlak, úl – kůl).
- Dítě dovede hlásku ze slov odebrat a utvořit nové slovo (mrak – rak, pase – prase).
- Dítě zamění ve slově hlásku a utvoří jiné slovo (vlk – vak, louka – mouka, vosy – kosa).
- Dítě dovede rozložit slovo na jednotlivé hlásky, dovede je izolovat ve slově. („Zkusíš mi říct slovo žába po písmenkách?“ Dítě má odpovědět: ž-á-b-a).

POTÍŽE VE SLUCHOVÉM VNÍMÁNÍ

Před pátým rokem věku je ještě v normě, pokud dítě některou hlásku nevyslovuje dobře. S blížícím se nástupem do školy by ale nesprávné výslovnosti mělo ubývat a do školy by dítě mělo nastupovat již bez potíží ve výslovnosti.

Dítě může mít potíže s porozuměním a rozvojem řečových dovedností, protože centrum mozku zodpovědné za tuto práci buď zvuky – jednotlivé hlásky – mylně rozpoznává, nebo jednotlivé hlásky, které tvoří slovo, poznává příliš pomalu. V důsledku toho může zaměňovat slova, která jsou zvukově podobná, například miska/myška, had/hlad, kus/kos aj. Rovněž může dítěti působit potíže rozpoznávat z hlásek dané slovo, například p-e-s, k-o-č-k-a. Mezi časté problémy patří také záměny zvukově podobných hlásek – B × P, M × N, F × V, S × Š, Z × Ž a některých dalších dvojic.

SIGNÁLY POTÍŽÍ

- Dítě nerozlišuje měkké a tvrdé slabiky (například Tatýnku, přestaly tykat hodiny!).
- Dítě zaměňuje tyto slabiky a říká například botyčka místo botička, tikadla místo tykadla.
- Zaměňuje či nejistě rozlišuje podobné hlásky – vítr fouká, vousy dědy Filipa (f × v), buben × duben, dudlík × budka (b × d), žíhaná zebra (ž × z) aj.
- Obtížně se učí krátkým básničkám, rýmovačkám a písničkám.
- Působí, že nerozumí tomu, co říkáme.
- Nepozná slova, zda se rýmují, či nikoli.
- Nedaří se mu vytleskávat slova po slabikách.
- Nedaří se mu určit první slabiku ve slově.
- U čtení pohádek vydrží krátce, nejeví o tuto aktivitu příliš zájem.
- Má obtíže přesně zopakovat věty typu: Tatínek dal mamince květiny. Babička vyšla na dvůr nakrmit slepice

JAK MŮŽETE DÍTĚTI POMOCI?

1 Pokud děti zaměňují **měkké a tvrdé slabiky**, můžete jim pomoci využitím velmi jednoduché pomůcky. Potřebujete tvrdou a měkkou věc (např. dřevěnou kostku a mycí houbu nebo molitanovou kostku). Připravte si dopředu také pár slov s měkkými a tvrdými slabikami a můžete začít.

Na tvrdou kostku dítě sahá, když je ve slově tvrdá slabika, a na měkkou houbu, slyší-li měkkou slabiku. („Co slyšíš ve slově budík? Na jakou kostku sáhneš, na tvrdou, nebo na měkkou? Zopakuj si to slovo nahlas.“) Dítě vedeme, aby sáhlo na správný předmět a zopakovalo dané slovo správně.

Smysl je v tom, že v tu chvíli dítě přijímá informaci více smysly – slovo slyší, vidí předmět a ještě používá hmat (sáhne a zmáčkne daný předmět). Tak je větší šance, že dítě začne slabiky lépe rozlišovat. Toto cvičení můžeme používat i u dětí v první a druhé třídě, které mají stále problémy s rozlišováním měkkých a tvrdých slabik. Pokud potíže neodezní během první třídy, je nejvyšší čas se obrátit na odborníka (speciální pedagog, psycholog) a vše s ním konzultovat.

2 **Básničky, říkanky, hádanky** jsou velmi vhodné pro nácvik sluchového vnímání. Chcete-li dítě podpořit, využijte kratší básničky s výraznými rýmy, které jsou doplněny obrázky. Vymyslete do básničky a říkanky pohybové prvky a spojte básničku s pohybem. Dítě si ji zapamatuje rozhodně lépe. Spoustu rýmovaných hádanek najdete v pracovních listech na konci kapitoly.

Trénujte s dětmi rozpoznávání rýmů. Dítě určuje, která slova se rýmují a která ne.

Pokud se zdá, že dítě zcela nerozumí tomu, co mu říkáte, pomozte mu tím, že použijete krátké věty. V dlouhých souvětích se může dítě ztratit.

3 Trénujte s dítětem pravidelně **vytleskávání slov** po slabikách, mějte vždy po ruce obrázky (viz pracovní listy), které mu pomohou se na slova soustředit. Obrázky (vizuální podpora) jsou pro malé děti velmi užitečné a usnadňují nácvik a trénink potřebných dovedností.

4

Procvičujte **určování první hlasky ve slově**. Pracujte s obrázky či pracovními listy obsaženými v naší knize. Říkat dětem pouze slova nestačí. Obrázky jim pomáhají, aby si mohly slova lépe uvědomit a zaposlouchat se. Nejdříve volte slova s počátečními hláskami, které jsou výrazně jiné (např. zuby/domy, ryba/žába). Dítě po vás slovo opakuje (pokud nemá výraznou vadu výslovnosti) a zkouší se soustředit na začátek slova a poznat první hlásku. Později může dítě zkusit zvukově rozlišovat slova s podobnými hláskami – S/Z, H/CH, O/U, jejichž určování je náročnější.

„Co slyšíš na začátku?... Budu ti říkat různá slova. Až na začátku některého z nich uslyšíš D, tak dupni...“ Čas-to je varianta prvního písmene pro děti, které nic podobného ještě nedělaly, těžká. Může se klidně začít s rozlišováním první slabiky. Nezapomeňte využívat obrazový materiál.

5

Vymyslete pro dítě 3–4 **krátké příkazy**, co má udělat. „Vyndej modrou kostku a postav ji mezi červenou a modrou. Posad' vedle panenky medvídka a před medvídka dej auto.“ Využívejte těchto možností například při přípravě stolování, jídla či oblékání. „Dej na stůl dva hrnečky, dva talířky a dvě lžičky... Vezmi si boty, bundu a čepici.“

Pokud s dítětem pravidelně trénujeme, zlepšení a výsledky se dostaví. Nejste-li si jisti, **zda** pracujete a podporujete dítě přiměřeně, nebojte se obrátit o radu k odborníkovi.